

IM 47, 2016.
TEMA BROJ 4
TOPIC OF THIS VOLUME

Stručna, znanstvena i
umjetnička istraživanja
Professional, scholarly
and artistic research

AUDIO-VIZUALNI ARHIVI I ZNANSTVENO ISTRAŽIVANJE NA PODRUČJU DRUŠTVENIH ZNANOSTI U ARGENTINI

MARÍA FLORENCIA LUCHETTI □ Institut za istraživanja *Gino Germani*,
Fakultet društvenih znanosti Sveučilišta u Buenos Airesu, Argentina

1 Stvaranje Instituta datira iz 1933., kada je jedan od njegovih središnjih ciljeva bila produkcija filmova. Godine 1936. predsjednik Agustín P. Justo dekretom je naredio organiziranje Argentinskoga filmskog instituta (Instituto Cinematográfico Argentino), koji je s vremenom djelomično izmijenio svoje zadaće. Na zahtjev novog predsjednika Roberta M. Ortiza konzervativni je senator Matías Sánchez Sorondo 1938. predstavio Parlamentu projekt zakona o osnivanju Državnoga filmskog instituta. Projekt je naišao na oštro protivljenje svih pripadnika sektora filmske industrije te su zadaće Instituta bile konačno regulirane tek 1941. uredbom 98.432/41 (od 19. kolovoza 1941.). Godine 1943., nakon ponovnoga državnog udara, novo državno tijelo, nazvano Ured za informacije i komunikaciju (Subsecretaría de Informaciones y Prensa), preuzelo je djelatnosti Državnoga filmskog instituta (Luchetti y Ramírez Llorens, 2005.).

2 U originalu na španjolskome piše: *conservar películas cinematográficas concernientes a los acontecimientos de importancia para la vida del país y de los actos y ceremonias oficiales que sea conveniente documentar por su significación para la historia de las instituciones*. Uredba 51.806/39 (od 28. prosinca 1939.). Nacionalni grafički arhiv također je bio reguliran 1941. uredbom 101.788/41 (od 1. listopada 1941.) te ga je 1943. također preuzeo Ured za informacije i komunikaciju (Subsecretaría de Informaciones y Prensa), ovisan o predsjedništvu. Izvršna vlast uspostavljena nakon peronizma, opsjednuta „deperonizacijom“ države i društva, naložila je prijenos materijala iz Odjela za informacije i komunikaciju (Secretaría de Prensa y Difusión) u Opći nacionalni arhiv (Archivo General de la Nación), (Izquierdo, 2013.).

3 U originalu stoji: *películas cinematográficas, fotografías, daguerrotipos y grabados, de cualquier índole que sean o formato, cuando revistan o puedan revelar algún interés documental susceptibles de ilustrar la historia de las instituciones y de las personas a ellas vinculadas* (Izquierdo, 2013.).

Film i arhivi u Argentini

Buenos Aires je oduvijek bio kulturni kozmopolitski grad. Grad poznat po gostoljubivosti i primitku velikog broja imigranata (oko 1920. nešto više od polovice stanovnika Buenos Airesa činili su Europljani) i uvijek europski orijentirana vladajuća elita učinila ga je “Parizom Amerike” ili najeuropskijim gradom Južne Amerike.

Samo šest mjeseci nakon komercijalne filmske projekcije održane u Parizu potkraj 1895., prihvaćene među povjesničarima filma kao prvo prikazivanje filma, novi se izum mogao gledati i u Buenos Airesu. Prva projekcija održana je u tom gradu 18. srpnja 1896., u kazalištu Odeon. Tom je prilikom prikazano nekoliko činjeničnih filmova čiji su autori bili snimatelji braće Lumière. Projekcije su privukle pozornost Enriquea Lepagea, vlasnika fotografskog obrta, koji je sljedeće godine počeo uvoziti francuske kamere. Njegovi suradnici Eugenio Py, francuskog podrijetla, i Max Glücksmann, austrijskog podrijetla, prvi su počeli snimati filmove u Argentini. Teme tih prvih filmova bile su povijesne i nacionalne. Na početku 20. st. počele su se otvarati i prve filmske dvorane (Marrone, 2003.; Mell, 2012.).

U prvoj trećini 20. st. filmsku su aktivnost isključivo nosili pioniri i entuzijasti.

U trećem desetljeću pojavio se i nametnuo zvučni film. Osnovani su veliki filmski studiji (Argentina Sono Film, Lumiton, Artistas Argentinos Asociados) te se u Argentini učvrstio i *klasični film* ili *institucionalni način reprezentacije* (Burch, 1989.; España, 2005.; Quiña y Luchetti, 2010.).

Izazvana onime što se događalo diljem svijeta, 1930-ih godina raste zabrinutost glede zaštite i očuvanja audio-vizualnoga gradiva. Na kraju tog desetljeća, 1938., utemeljen je Državni filmski institut (Instituto Cinematográfico del Estado), a 1939. i Nacionalni grafički arhiv (Archivo Gráfico de la Nación). Počeo se prikazivati *Sucesos Argentinos* – prvi zvučni filmski žurnal, redovito emitiran tijekom više od 40 godina. Riječ je o jednome od prvih i najpoznatijih filmskih žurnala Južne Amerike te jednome od najbolje sačuvanih uradaka tog tipa u Argentini.

Zadaće Državnoga filmskog instituta bile su produkcija službenih filmova, tehnička i laboratorijska istraživanja, poučavanje, organizacija izložaba i filmskog arhiva te

vođenje filmske statistike.¹ Nacionalnome grafičkom arhivu cilj je bio, među ostalim, zaštititi i očuvati filmove o događajima važnima za život zemlje te o službenim svečanostima koje je bilo potrebno dokumentirati radi značenja za povijest institucija.² Zbirka je sastavljena od filmova, fotografija, gravura i dagerotipija svih vrsta i formata koji imaju, ili bi mogli imati, neku dokumentarnu vrijednost za populariziranje povijesti institucija i osoba povezanih s njima.³ Originalni materijali nabavljeni su iz drugih državnih odjela, dobiveni su donacijama ili su napravljeni u vlastitoj produkciji.⁴ Godine 1944. neki su Glücksmannovi materijali bili proglašeni javnim dobrom, konfiscirani su i postali su dio zbirke Nacionalnoga grafičkog arhiva (Fernández Cordero, Scheggia y Testoni, 2006.; Izquierdo, 2013.).

Zbog nedostatka političke autonomije rad i djelovanje Nacionalnoga grafičkog arhiva oduvijek su ovisili o institucionalnim i političkim usponima i padovima zemlje. Nagla pojava nacionalističke obnoviteljske vlade nakon državnog udara 1943., razdoblje peronističke vladavine (1946. – 1955.) te diktatura protiv peronizma, koja je počela državnim udarom 1955., ugrozili su izvorno značenje Arhiva. Godine 1957. Nacionalni grafički arhiv postao je dio Općega nacionalnog arhiva (Archivo General de la Nación, AGN), čiji je cilj bio dokumentirati aktivnosti državnih tijela. Različite vojne vlasti koje su se izmjenjivale između 1955. i 1983., pogotovo dvije posljednje (od 1966. do 1973. te od 1976. do 1983.), bile su više zainteresirane za skrivanje nego za očuvanje slika iz prošlosti.

Tijekom mnogih godina nije postojala jasna javna politika o zaštiti i očuvanju audio-vizualne baštine, niti su se čuli zahtjevi organizacija uključenih u audio-vizualnu djelatnost; nije postojao jasan konsenzus organizacija koja su trebale zaštititi audio-vizualnu baštinu, kao što, nažalost, nisu postojali ni društveni zahtjevi s obzirom na potrebu zaštite i očuvanja audio-vizualne memorije.

Taj je nedostatak politike i svijesti o važnosti zaštite audio-vizualne baštine rezultirao gubitkom velike količine materijala. Kako tvrdi Argentinska udruga filmskih i audio-vizualnih studija (Asociación Argentina de Estudios sobre Cine y Audiovisual, ASAECA), veći je dio filmova iz razdoblja nijemog filma i približno pola klasičnih argentinskih filmova (koji su bili među najvažnijim rado-

vima u hispanoameričkoj filmskoj industriji) izgubljen. Ta ustanova, stvorena 2008., danas okuplja istraživače, profesore, docente, studente i redatelje zainteresirane za stručno područje filma i audio-vizualnih medija te se, među ostalim, brine za očuvanje argentinske audio-vizualne baštine.

Uz obilježavanje desete obljetnice UNESCO-ova Svjetskog dana audio-vizualne baštine 27. listopada 2015. ASAECA je javno objavila svoju deklaraciju opisavši u njoj žalosno stanje argentinske audio-vizualne baštine te alarmantan nedostatak provedbe javnih politika potrebnih za konačno stvaranje nacionalne kinoteke. U toj se deklaraciji ističe važnost UNESCO-ove preporuke od 27. listopada 1980. o potrebi zaštite i očuvanja "slika u pokretu" koja je pridonijela povećanju kulturnoga i povijesnog značenja audio-vizualnih medija. Uzimajući u obzir tu preporuku, u Argentini je 1999. donesen zakon broj 25.119 kojim se proglašava izvanredno stanje nacionalne filmske baštine i nalaže stvaranje Kinoteke i arhiva nacionalne slike (Cinemateca y Archivo de la Imagen Nacional, CINAIN). Glavni je cilj tog zakona bila zaštita i očuvanje vizualne memorije Argentinaca. Nažalost, zbog političkih, sektorskih, a možda čak i osobnih nesuglasica i sukoba, CINAIN je još uvijek nedovršen projekt (ASAECA, 2015.).

Ipak, posljednjih je godina ostvareno nekoliko bitnih pomaka u očuvanju audio-vizualne baštine. Opći nacionalni arhiv (Archivo General de la Nación, AGN), jedan od najvećih argentinskih arhiva, počeo je digitalizirati svoju filmsku kolekciju te svoju staru kartoteku (napisanu rukom i prema zastarjelim kriterijima), olakšavši na taj način konzultacije. Osim toga, cilj mu je povećati pristupačnost materijala stavljajući dio svojega gradiva na raspolaganje zainteresiranoj javnosti putem interneta. Također, iz zbirke Muzeja kina *Pablo C. Ducrós Hicken* u Buenos Airesu (Museo del Cine Pablo C. Ducrós Hicken de la Ciudad de Buenos Aires), drugoga velikog filmskog arhiva, spašeno je, obnovljeno i digitalizirano više filmova iz razdoblja nijemoga i klasičnog filma.

Usto, u Audiovizualnoj jezgri Buenos Aires, koja pripada Kulturnom centru San Martin u gradu Buenos Airesu (Nucleo Audiovisual Buenos Aires, NABA – del Centro Cultural San Martin de la Ciudad de Buenos Aires), napravili su odličan posao očuvanja, unapređenja i javnog pristupa nizu televizijskih i filmskih materijala. Jorge Gagliardi i suradnici posebnu su pozornost usmjerili na razvoj normativa za analizu audio-vizualnih materijala, osobito na analizu njihova sadržaja.

Osim toga, već se nekoliko godina radi na arhivu Argentinskog radija i televizije (Radio y Televisión Argentina, RTA), koji je objavljen potkraj 2015. Povijesni arhiv Argentinskog radija i televizije (Archivo Histórico de Radio y Televisión Argentina) sadržava više od 200 000 audio-vizualnih i zvučnih materijala Javne televizije i Nacionalnog radija (Televisión Pública i Radio Nacional). Trenutačno je digitalizirano oko tisuću sati materijala, a u planu je digitalizacija ukupno 100 000 sati.

Glavni je cilj tog projekta omogućiti slobodan pristup materijalu, što se pokušava zajamčiti i postići postavljanjem cjelokupnog materijala na web i na internetski servis *YouTube*.⁵ Iako to možda nije najprikladniji način da se ispune dvije osnovne zadaće koje mora ispunjavati arhiv (očuvanje i slobodan pristup građi), istraživačima je najvažnije kako omogućiti slobodan pristup materijalima s obzirom na lošu razinu očuvanja arhiva i financijske poteškoće.⁶

Javna televizija (Televisión Pública) prvi je argentinski televizijski kanal otvoren 1951., poznat i pod imenom Kanal 7 Buenos Airesa (Canal 7 de Buenos Aires); njegov arhiv obuhvaća zbirku koja je vrlo korisna za povijesna istraživanja. Jednako su važni i Kanali 10 i 12 provincije Cordoba (Canales 10 y 12 de Córdoba), također javni, uspostavljeni 1960-ih godina. Centar za audio-vizualno očuvanje i dokumentaciju Nacionalnog sveučilišta u Cordobi (Centro de Conservación y Documentación Audiovisual de la Universidad Nacional de Córdoba, CDA) uložio je mnogo truda u očuvanje, obnovu, katalogizaciju i analizu audio-vizualnog materijala obaju kanala (pogotovo televizijskih dnevnik) iz razdoblja 1962. – 1980. (Kanal 10) i 1966. – 2001. (Kanal 12). Istodobno, Filmski fotografski institut Nacionalnog sveučilišta u Tucumanu (Instituto Cine fotográfico de la Universidad Nacional de Tucumán, ICUNT) i Kanal 10 u Tucumanu (Canal 10 de Tucumán), osnovani 1946. i 1966., provode sličan postupak; prema dogovoru s Argentinskim radijem i televizijom (Radio y Televisión Argentina, RTA), obavljaju digitalizaciju svojih zbirki.

U ovom prikazu koji govori o postignućima u očuvanju audio-vizualne baštine i o mogućnostima pristupa toj baštini mora se spomenuti i televizijski kanal Nacionalnog instituta filma i audio-vizualnih umjetnosti (Instituto Nacional de Cine y Artes Audiovisuales, INCAA TV); taj je televizijski kanal zaslužan za velik posao remasterizacije i širenja argentinske kinematografije. Kad je riječ o arhivima privatnih televizijskih kanala, pristup njima vrlo je ograničen i malo vjerojatan zato što uglavnom nemaju politiku otvaranja prema istraživačima ili široj javnosti.

Slično spomenutom postignuću u očuvanju i pristupu materijalu, istodobno je ostvaren i znatan pomak u području filmskih studija i istraživanja, koji se za različite discipline odnosi na audio-vizualni materijal kao primarni izvor istraživanja. Pokazatelj tog procesa je stvaranje spomenute udruge ASAECA-e.

Najvažniji arhivi u Argentini: godine njihova utemeljenja, zbirke, uvjeti pristupa i mogućnosti za rad istraživača

Kako je već spomenuto, pristup arhivima u kojima se čuva audio-vizualna baština istraživačima je iznimno važan. Taj pristup ne podrazumijeva samo materijalno postojanje djela koje se istražuje nego i prikladnost njegova formata za istraživača, a važno je i postoji li odgovarajući katalog ili ne. Ta se tvrdnja može činiti besmislenom, međutim, nije uzaludno inzistirati na tome. Tijekom

4 U originalu se navodi: *adquisiciones, transferencias de otras reparticiones, donación o registro propio*. Uredba 101.788/41 (od 1. listopada).

5 Archivo Prisma zove se web-mjesto Povijesnog arhiva Argentinskog radija i televizije - RTA. Dostupan je na: https://www.youtube.com/channel/UC8_K7bDkWku-PaKkDTDqVYQw/about <http://www.archivoprisma.com.ar>

6 Kao audio-vizualni arhiv definira se svaka ustanova koja može ispuniti ove četiri funkcije: prikupljati građu, upravljati njome, zaštititi je i prikazivati, tj. omogućiti joj pristup (Edmondson, 2004.).

izrade doktorskog rada trebala sam sastavljati popise i kataloge kako bih ublažila nedostatak prikladnih katalogizacija u ustanovama koje se bave očuvanjem audio-vizualne baštine. Nažalost, mnogi se istraživači nađu u sličnoj situaciji te su primorani sami stvarati kataloge ili popise materijala koji su im potrebni za istraživanje.

Budući da se u mnogim situacijama materijali nalaze u arhivima do kojih istraživači jednostavno ne mogu doći jer ne znaju da se ondje nalaze ili uopće ne znaju da postoje, nedostatak kataloga usporava ili čak zaustavlja sam proces istraživanja.

U tom kontekstu jedan od prvih pothvata Komisije za arhive i baštinu (Comisión de Archivos y Patrimonio) ASAECA-e bilo je objavljivanje vodiča za istraživače audio-vizualnih medija u Argentini koji obuhvaća popis 28 arhiva, uvjete pristupa te stanje arhiva u zemlji (Romano y Aguilar, 2010.). Na temelju podataka sadržanih u toj knjizi te osobnoga istraživačkog iskustva, sastavljena je sljedeća tablica s informacijama o najvažnijim arhivima i njihovim zbirkama.

Najvažniji javni i privatni audio-vizualni arhivi u Argentini

JAVNI ARHIVI				
Ime	Godina osnivanja	Zbirka	Katalogizacija	Pristup
Archivo General de la Nación	1821.	Činjenični filmovi, filmski žurnali i dokumentarni filmovi (1910. - 1970.) - 3500 rola filmskih vrpca od 35 i 16 mm; dokumentarni filmovi, filmske reklame, televizijski materijali i programi na različitim vrstama vide formata	djelomično ručna i digitalizirana, u postupku	omogućen pristup istraživačima i javnosti
Museo del Cine Pablo C. Ducrós Hicken	1971.	Dokumentarni filmovi, filmski žurnali, osobito <i>Sucesos Argentinos</i> (1938. - 1972.) - 1700 kutija filmskih vrpca od 35 mm; neobrađene snimke s Kanala 9 u Buenos Airesu (1968. - 1983.) - 12 110 kutija filmskih vrpca od 16 mm; 3400 naslova (više od 7 000 000 metara filmskoga gradiva) Veći dio građe nije dostupan za prikazivanje; dio građe dostupan je za prikazivanje na VHS-u i DVD-u.	djelomično digitalizirana; katalogizacija ukupne građe; većina kopija na VHS-u i DVD-u	ograničen pristup radi zaštite materijala
Núcleo Audiovisual Buenos Aires	1994.	10 000 audio-vizualnih djela vezanih za film, televiziju i video kao alat	djelomično digitalizirana, u postupku	otvoren za istraživače i javnost
Biblioteca Nacional	1810.	Filmski žurnal <i>Noticiero Panamericano</i> (1943. - 1974.) - 1100 kutija filmskih vrpca od 35 i 16 mm; materijal o plesu, konferencijama, notni i zvučni zapisi - 7300 videa i 1350 DVD-ova	djelomično ručna i digitalizirana, u postupku	audio-vizualno gradivo nije dostupno javnosti
Instituto Nacional de Cine y Artes Audiovisuales (INCAA)	1957.	3100 naslova na vrpcama od 35 i 16 mm; 35 000 kutija prenesenih iz Laboratorija Alex - 5 000 identificiranih naslova, 400 njih na vrpca od 16 mm	djelomično ručna i digitalizirana	zatvoren za istraživače i javnost
Canal 7 / Archivo de la Radio y Televisión Argentina	1951.	Lokalne i nacionalne vijesti (1956. - 1984.) - 17 000 kutija filmskih vrpca od 16 mm; međunarodni materijal (bez podataka); 200 000 audio-vizualnih materijala	djelomično ručna i digitalizirana	tisuću digitaliziranih sati dostupnih na internetu
Centro de Conservación y Documentación Audiovisual (CDA) Universidad Nacional de Córdoba	1994.	Lokalne, nacionalne i međunarodne vijesti te dokumentarni zapisi (1962. - 1980.) - 2500 sati na 16 mm; fotografije tiskovina (1950. - 1955.) - 8600 staklenih negativa; lokalne, nacionalne i međunarodne vijesti (1966. - 1983.) - 260 sati na DVD-u; razni dokumentarni zapisi i reklame (1920. - 1970.).	ručna i digitalizirana; više od 30 000 zapisa u bazi podataka; ručni katalog 70 000 rola filmskog materijala	otvoren za istraživače i javnost
Instituto Cine-fotográfico. Universidad Nacional de Tucumán	1946.	Vijesti (1966. - 1980.) - 500 kutija filmskih vrpca od 16 mm; 64 filma na vrpca 16 mm; 41 Neobrađena snimka na 16 i 35 mm; 300 <i>half plate</i> negativa; 150 staklenih negativa; didaktički grafički materijal - 6262 dijapozitiva; 10 000 fotografija na 35 mm filmskoj vrpca; nekoliko videa	djelomično ručna i digitalizirana	ograničen pristup zbog oskudnih resursa
Canal 10 de San Miguel de Tucumán	1966.	Vijesti (1966. - 1980.) - 2000 kutija s rolama filmskih vrpca od 16 mm; 2000 fotografija na 35 mm filmskoj vrpca; informativni i televizijski zapisi na videu; informativni testovi - scenariji, tekstovi za čitanje <i>voice-over</i>	djelomično digitalizirana, u procesu	trenutačno nedostupan javnosti

JAVNI ARHIVI				
Ime	Godina osnivanja	Zbirka	Katalogizacija	Pristup
Archivo Histórico Universidad Nacional del Litoral	2004.	Dokumentarni filmovi preneseni iz Instituta kinematografije koji je osnovao Fernando Birri (1960. - 1974.) te drugi audio-vizualni i grafički materijali, dokumentarna djela redatelja iz grada Santa Fe	ručna	ograničen pristup
Canal 3 La Pampa	1972.	Informativni i drugi materijal (1970. - 1980.) na 16 mm i u obliku videa; čuva se u Povijesnome provincijalnom arhivu <i>Prof. Fernando E. Araújo</i>	djelomično	dostupan preko Povijesnoga provincijalnog arhiva
Archivo Histórico Provincial Prof. Fernando E. Araújo La Pampa	1973.	91 sat informativnog materijala (1972. - 1980.) - 2544 role filmskih vrpca od 16 mm; informativni i drugi materijal (1980. - 2002.) - više od 1000 različitih vrsta videa; dokumentarci, reklame i ostalo (od 1927.) - 125 kutija s filmskim vrpcama od 35 mm i s videima; više od 5000 fotografija (od 1882.); raznovrsni zvučni zapisi	djelomično digitalizirana	otvoren za istraživače i javnost
Canal 9 Santa Cruz	1968.	Filmski materijal (1968. - 1977.) na 16 mm; informativni materijal (1991. - 2016.) - neobrađene snimke na videu i DVD-u; emisije na DVD-u	ne posjeduje	zatvoren za javnost; isključivo pravo Kanala na korištenje
PRIVATNI ARHIVI				
Ime	Godina osnivanja	Zbirka	Katalogizacija	Pristup
Fundación Cinemateca Argentina (državna i privatna potpora)	1949.	Filmski žurnali, argentinski i strani kratkometražni i dugometražni: Španjolska (1950. - 1960.); Njemačka (1960. - 1970.); Velika Britanija (1930. - 1950.), Francuska (1950. - 1970.), Rusija (1960.); argentinske televizijski vijesti (1950. - 1960. i 1990.) - 400 videa; 3500 filmskih dokumentaraca; znanstveni i kulturni materijal iz Amerike (1950. - 1980.)	ručni popis informativnih materijala; za internu uporabu	ograničen pristup: nedostupan većini istraživača; dostupan novinarima i reklamnim agencijama
Canal 13 / Canal Volver / Productora Arteam de Buenos Aires	1960.	Razni filmski i televizijski materijali: 20 000 sati na videu - informativni materijal od 1980.; 2800 filmova i 30 000 televizijskih sati (argentinski i strani filmovi, serije, miniserije, dokumentarci, sapunice itd.)	digitalizirana - ima više od 150 000 zapisa; isključivo pravo korištenja ima Kanal	zatvoren za istraživače i javnost
Archivo Fílmico Documental de Canal 12 de Córdoba	1960.	Informativni lokalni, nacionalni i međunarodni zapisi (1966. - 1983.) - 4100 kutija filmskih vrpca od 16 mm; informativni materijal i programi nakon 1986. - 2000 videa	djelomično ručna i digitalizirana	zatvoren za istraživače i javnost; dio materijala dostupan je preko CDA-e
Archivo Fílmico de la productora cinematográfica Cine Press	1956.	Vijesti i dokumentarci - 5000 sati na 35 mm, 3500 na 16 mm i 3000 videa; <i>Semanario Latinoamericano</i> (1956. - 1979.); zapisi korišteni za <i>Noticiero 12</i> (1960. - 1965.); dokumentarci i vijesti iz Cordobe (1920. i 1939.) na 16 mm; 6739 reklamnih spotova (od 1980.)	digitalizirana	trenutačno nedostupan javnosti

Prema informacijama iz tablice može se doći do nekih zaključaka. Kao prvo, audio-vizualni su arhivi prilično raspršeni te je većina zbirki u kritičnom stanju jer nemaju odgovarajuće uvjete pohrane, zaštite ni očuvanja. U mnogim se primjerima ne zna precizno koji je materijal smješten na kojem nosaču, a veći dio sačuvanog materijala nije dostupan ni javnosti ni istraživačima. Takva je situacija rezultat nedostatka resursa i nedovoljne dugogodišnje javne politike zaštite i očuvanja audio-vizualne baštine. Ni pomaci postignuti posljednjih godina nisu pridonijeli poboljšanju stanja već su, naprotiv, ugroženi zbog promjene vlasti potkraj 2015. No nije sve tako

crno. Ipak, mnoge osobe predanim i požrtvovanim radom uspijevaju održavati funkcioniranje tih institucija i njihovu međusobnu suradnju na određenoj razini.

Najbolji primjer te suradnje jest digitalizacija gradiva koju je napravio Argentinski radio i televizija (Radio y Televisión Argentina), ustanova koja trenutačno posjeduje ugovore o suradnji s Općim nacionalnim arhivom (AGN), Nacionalnom knjižnicom (Biblioteca Nacional), Sveučilištem u Tucumanu (Universidad de Tucumán) – Kanalom 10 i ICUNT-om, Federalnom obavještajnom agencijom (Agencia federal de Inteligencia, AFI) te s Audio-vizual-

nim arhivom Instituta za istraživanja *Gino Germani* (Arhivo Audiovisual del Instituto de Investigaciones *Gino Germani*, AAIIGG).

Audio-vizualni arhiv Instituta za istraživanje *Gino Germani*, AAIIGG: pojava i značajke

Dvije istraživačke skupine s Fakulteta društvenih znanosti Sveučilišta u Buenos Airesu (Facultad de Ciencias Sociales de la Universidad de Buenos Aires), s Irene Marrone, Mercedes Moyano Walker, Mirtom Varela i Marianom Mestmanom na čelu, upozorile su na potrebu stvaranja AAIIGG-a te su se odlučili za stvaranje arhiva koji bi profesorima, studentima i istraživačima olakšao pristup audio-vizualnim materijalima. Osim toga, dodatni cilj tog projekta bio je pridonijeti raspravi o problematici vezanoj za audio-vizualne arhive te, nadalje, preispitati vezu između prikupljanja, upravljanja, obrade, čuvanja, zaštite i pristupa građi.

Dakle, 2009. počelo se raditi na stvaranju prostora čija bi namjena bila učiniti široko dostupnima sve audio-vizualne materijale koje su spomenute istraživačke grupe skupljale tijekom više od deset godina istraživanja. Posebna je pozornost bila usmjerena na definiciju i objedinjavanje metodoloških kriterija koji odgovaraju analizi audio-vizualnog materijala. Istodobno su postavljani ovi dugoročni ciljevi: pridonijeti poboljšanju i valorizaciji audio-vizualne baštine, odobriti i potvrditi mjesto istraživača kao korisnika audio-vizualnih arhiva i prikazati njihovu ulogu u valorizaciji audio-vizualne baštine te odrediti, zajedno s drugim akademskim sektorima i upravom Arhiva, zajedničke potrebe. Prema tome, cilj i svrha AAIIGG-a jest razmjena materijala i suradnja među institucijama.

Zahvaljujući Audio-vizualnoj jezgri Buenos Aires (Nucleo Audiovisual Buenos Aires, NABA), a posebice Argentinskoj normi za audio-vizualno gradivo (Norma Argentina Para Audiovisuales, NAPA), potaknuto je stvaranje radnog prostora koji je članovima AAIIGG-a omogućio trening osposobljavanja za tehnike analize sadržaja i klasifikacije audio-vizualnoga gradiva te za određivanje specifičnosti naše institucije.

Prema propisima NAPA-e, audio-vizualna se djela ne klasificiraju samo po svojim identifikacijskim podacima (nazivu, trajanju, formatu, redatelju, godini završetka itd.) nego i prema temeljitoj analizi sadržaja pri kojoj se uzimaju u obzir teme, tematski motivi te zemljopisne i kronološke reference sadržane u djelima kako bi se olakšalo nalaženje materijala raznovrsnim strategijama pretraživanja (Gagliardi, 2009.).

Opisani način podjele jedno je od glavnih svojstava AAIIGG-a koje odgovara potrebama istraživača na području društvenih znanosti i po njemu se AAIIGG ističe među najvećim arhivima koji svoju građu katalogiziraju samo na osnovi identifikacijskih podataka djela. U isto vrijeme, primjena propisa NAPA-e konceptualno nas

i metodološki povezuje AAIIGG s NABA-om i s Centrom za istraživanja u kulturnim, obrazovnim i komunikacijskim studijima Sveučilišta del Litoral (Centro de Investigaciones en Estudios Culturales, Educativos y Comunicacionales de la Universidad del Litoral), zbog čega se očekuje buduća koordinacija i dopuna tih i drugih arhiva (Ramírez Llorens, 2014.).

Zbog svega navedenog uz posao klasifikacije ujedno su se razvijale i važne institucionalne veze koje su omogućile povećanje arhivske građe AAIIGG-a sklapanjem ugovora s raznim domaćim i inozemnim arhivima te dobivanjem donacija od istraživača, filmskih producenata ili redatelja, ustanova i drugih suradnika Arhiva.⁷

Građa AAIIGG-a stvorena je na temelju materijala prenesenih iz drugih arhiva. Dobivene su kopije presnimljene na DV ili na uređaje za digitalnu pohranu. Dok su ustanove od kojih je AAIIGG dobio materijale odgovorne za očuvanje izvornih nosača djela, specifičnost je AAIIGG-a analiza sadržaja i klasifikacija audio-vizualnih informacija, čime se istraživačima pokušava jamčiti pristup tim informacijama i njegovo pojednostavljenje.

S tim je ciljem pokrenuto poučavanje studenata sociologije i komunikacijskih znanosti Sveučilišta u Buenos Airesu metodama analize, klasifikacije i katalogizacije audio-vizualnog materijala te izradi projektno-istraživačkih radova. Osposobljavanje studenata posebice će koristiti istraživačima jer će to biti velik doprinos s obzirom na količinu klasificiranog materijala dostupnoga korisnicima arhiva i s obzirom na kvantitativno povećanje produktivnosti u smislu izlaganja radova na seminarima i simpozijima, pisanja znanstvenih članaka ili izrade diplomskih radova studenata Fakulteta društvenih znanosti. Ali osposobljavanje studenata kao budućih znanstvenika primarna je strategija za promicanje akademskog rada s audio-vizualnim izvorima, što pridonosi poboljšanju i valorizaciji audio-vizualne baštine.

Zbirka obuhvaća filmove i filmske vrste iz prvih desetljeća 20. st., filmske žurnale od 1930-ih do 1980-ih godina, dokumentarne filmove iz kasnih 1950-ih i ranih 1960-ih, neobrađene snimke i druge televizijske materijale iz 1960-ih, 1970-ih, 1980-ih i 1990-ih, dugometražne argentinske filmove, igrane filmove, dokumentarne filmove te dokumentarističke zapise iz drugih zemalja (Italije, Kanade, Francuske, Kube, Čilea, Meksika).⁸ Do sada je analizirano otprilike 1300 djela (250 sati materijala).

Zahvaljujući suradnji s Narodnom knjižnicom *Florentino Ameghino* (Biblioteca popular *Florentino Ameghino*) iz mjesta Venado Tuerto – Santa Fe, AAIIGG je dobio izvorne materijale koji su bili dio arhiva tvrtke Sucesos Argentinos u njezinoj kooperativnoj fazi (1972. – 1982.). Riječ je o 500 kutija filmskog materijala koji čini oko 200 sati dokumentarnih filmova i filmskih žurnala što ih je tvrtka proizvodila u tim godinama. To je dragocjen doprinos učenju i upoznavanju nedavne argentinske povijesti te uloge medija jer su to razdoblje i tematika nedovoljno

⁷ Nacionalne ustanove s kojima AAIIGG surađuje jesu: Muzej filma *Pablo C. Ducrós Hicken* (Museo del Cine *Pablo C. Ducrós Hicken*), Opći nacionalni arhiv (Archivo General de la Nación), Narodna knjižnica *Florentino Ameghino* (Biblioteca popular *Florentino Ameghino*), Javna televizija (Televisión Pública), Argentinski radio i televizija (Radio y Televisión Argentina), Audiovizualna jezgra Buenos Aires (Nucleo Audiovisual Buenos Aires), Centar za audio-vizualno očuvanje i dokumentaciju (Centro de Conservación y Documentación Audiovisual) i Produkcijaska kuća Lita Stantic (Productora Lita Stantic). Od inozemnih ustanova treba spomenuti Audiovizualni arhiv radničkog i demokratskog pokreta u Rimu (Archivo Audiovisivo del Movimiento Operario e Democrático de Roma, AAMOD), Quebešku kinoteku (Cinémathèque Québécoise), Kubanski institut filmske umjetnosti i industrije (Instituto Cubano de Arte e Industria Cinematográficos, ICAIC), Nacionalni institut za ljudska prava iz Čilea (Instituto Nacional de Derechos Humanos) i Sveučilišni seminar filmske analize Nacionalnoga autonomnog sveučilišta u Meksiku (Seminario Universitario de Análisis Cinematográfico, Universidad Nacional Autónoma de México).

⁸ Na primjer, materijale o protestima i svijetu rada u Italiji od poslijeratnog doba te materijale o konferencijama, radionicama i raspravama tijekom *Recontres Internationales pour un Nouveau Cinéma* održanima u Montrealu u lipnju 1974., na kojima su sudjelovali redatelji, kritičari, predstavnici ustanova, producenti i distributeri iz Latinske Amerike, Afrike, Europe, SAD-a i Kanade.

istraženi, uglavnom zato što nema dovoljno empirijskog materijala o tome.

Budući da AAIIGG ne zadovoljava uvjete za očuvanje materijala, sklopljen je ugovor s Argentinskim radijem i televizijom (Radio y Televisión Argentina, RTA) prema kojemu je ta ustanova preuzela odgovornost za zaštitu izvornika i njihovu digitalizaciju. Nasuprot tome, AAIIGG se fokusira na katalogizaciju i analizu sadržaja predmeta kako bi ti materijali što prije bili stavljani na raspolaganje istraživačima i korisnicima. Trenutačno se radi na tome.

Na taj se način, suradnjom različitih institucija, mogu ispuniti uvjeti potrebni za stvaranje arhiva. U ovom su primjeru prikupljanje materijala i upravljanje njime rezultat volje i rada svake ustanove zasebno: odgovornost za očuvanje preuzeo je RTA, a za pristup je zadužen AAIIGG.

Kako se može zaključiti, AAIIGG je ustrojen kao arhiv koji, određujući svoju specifičnost u klasifikaciji i analizi sadržaja, omogućuje istraživačima i drugim korisnicima brz pristup audio-vizualnoj građi te surađuje s drugim arhivima i istraživačima. Na taj način promiče i potiče unapređenje i valorizaciju audio-vizualne baštine, kao i odnos s drugim ustanovama, nacionalnim i inozemnim.

Materijal dostupan javnosti digitaliziran je na DVD-u za prikazivanje u Arhivu, posjeduje sadržaje s poglavljima uređene prema naslovima te je registriran u bazi podataka Winlisis. Jednako tako, Arhiv ima online katalog koji, među ostalim, omogućuje pretraživanje po temama ili tematskim motivima, zemljopisnoj ili kronološkoj referenci, redatelju ili godini završetka odnosno prema imenu ljudi koji se pojavljuju u djelima.⁹ Baza podataka doprinos je poboljšanju usluge arhiva koji štite djela, premda djelatnost AAIIGG-a nije čuvanje djela. Stoga se smatra da je time ostvarena komplementarnost rada koja je na dobrobit i istraživačima i korisnicima.

Zaključak

Audio-vizualni arhivi u Argentini imaju mnoge probleme. Među ostalima, to su nedostatak sredstava, loše stanje materijala zbog neodgovarajućih uvjeta čuvanja, neprikladna katalogizacija, nedovoljno dobar pristup javnosti djelima i dr. Činjenica da Nacionalna kinoteka još ne postoji unatoč donesenom zakonu o njezinu osnivanju prije više od petnaest godina dokaz je izostanka ozbiljne javne politike koja bi preuzela odgovornost za očuvanje audio-vizualne baštine kao važnog dijela kulturnog bogatstva.

Ni sektori izravno zainteresirani za tu temu, službenici i radnici ustanova koje bi se trebale brinuti za audio-vizualnu baštinu, audio-vizualni producenti, redatelji, dokumentaristi i istraživači koji razumiju da audio-vizualna baština čuva, potiče i aktivira društveno pamćenje nisu uspjeli nametnuti zahtjev za zaštitom audio-vizualne baštine tako da ona postane pitanje cijelog društva.

Ipak, uz tu panoramu nedostataka pojavilo se nekoliko inicijativa kojima se pokušava preokrenuti situacija unutar institucionalnih prostora, kao i na području međusektorskih veza. Kad je riječ o istraživačima s područja društvenih znanosti, valja napomenuti da su se pojavile ustanove koje se trude stvoriti prostore iz kojih interveniraju u raspravu o situaciji arhiva, potrebama, perspektivama i sljedećim koracima koje treba poduzeti kako bi se sačuvala argentinska audio-vizualna baština. AAIIGG je također dio tog procesa.

Kao arhiv koji je nastao iz potreba istraživača na području društvenih znanosti, AAIIGG fokus svoje djelatnosti stavlja na pristup djelima. Zato je rad Arhiva ponajprije usmjeren na katalogizaciju. Kako sam željela pokazati u ovom članku, ta se katalogizacija smatra dopunom aktivnosti glavnih arhiva koji su, premda u problemima, odgovorni za očuvanje audio-vizualne baštine. Ta se komplementarnost smatra jednom vrstom podjele rada kojoj je cilj ispuniti sve zadaće Arhiva.

Istodobno, povezivanje s drugim ustanovama i osposobljavanje studenata za analizu sadržaja i razvoj istraživačkih znanstvenih projekata korištenjem audio-vizualnih izvora rezultirali su unapređenjem i valorizacijom audio-vizualne baštine te poticanjem rasprave o zadaćama koje arhivi moraju ispunjavati te o odnosima što ih trebaju imati s istraživačima i ostatkom društva. Samo uz pomoć tih rasprava i društvene osviještenosti o tom problemu kao općoj potrebi moći će se ostvariti Nacionalna kinoteka i očuvati argentinska audio-vizualna baština.

LITERATURA

1. ASAECA - Asociación Argentina de Estudios sobre Cine y Audiovisual. *Día Mundial del Patrimonio Audiovisual*. 2015. Dostupno na: <http://asaeca.org/destacados/dia-mundial-del-patrimonio-audiovisual/> (2. studenog 2015.).
2. Burch, Noël. 1989. *El tragaluz del infinito*. Madrid: Cátedra.
3. Edmondson, Ray. 2004. *Filosofía y principios de los archivos audiovisuales*. Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001364/136477s.pdf> (3. ožujka 2011.).
4. España, Claudio (ed.) 2005. *Cine argentino. Modernidad y vanguardias. 1957-1983*. Vol. I i II. Buenos Aires: Fondo Nacional de las Artes.
5. Fernández Cordero, María Laura; Scheggia, Maximiliano; Testoni, Nicolás. 2006. Archivar imágenes. El Estado argentino y las películas del señor Max Glücksmann. U: *Persiguiendo imágenes. El noticiario argentino, la memoria y la historia (1930-1960)*. Ed. I. Marrone, M. Moyano Walker. Buenos Aires: Del Puerto, str. 77-95.
6. Gagliardi, Jorge. 2009. *Norma Argentina para Audiovisuales (NAPA): Conceptualización de textos audiovisuales para el análisis de contenido*. Dostupno na: http://estatico.buenosaires.gov.ar/areas/cultura/ccgsm/nucleo_audiovisual_bsas/napaze-dicion.pdf?menu_id=32015 (19. kolovoza 2010.).
7. Izquierdo, Eugenia. 2013. *El Archivo Gráfico de la Nación, primera experiencia institucional de preservación de patrimonio cinematográfico en Argentina. X Jornadas de Sociología. Facultad de Ciencias Sociales*. Buenos Aires: Universidad de Buenos Aires. Dostupno na: <http://cdsa.aacademica.org/000-038/594.pdf> (6. travnja 2015.).
8. Kukuljica, Mato. Zaštita filmskog i drugog audiovizualnog gradiva (analiza, mjere i prijedlozi). *Informatica Museologica*, 32(2001):

⁹ Katalog je dostupan na:

<http://webiigg.sociales.uba.ar/cgi-bin/wxis.cgi/catalogoaudiovisual/scripts?IsisScript=iah.xis&lang=es&base=IIGG>

- 127-138. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar. Dostupno na: <http://www.mdc.hr/UserFiles/File/InformativaMuseologica/IM32%2837-4%291-188.pdf> (8. travnja 2016.).
9. Luchetti, María Florencia; Ramírez Llorens, Fernando. Intervención estatal en la industria cinematográfica. 1936-1943: El Instituto Cinematográfico del Estado. 2005. U: *Cuadernos de cine argentino N° 2. Gestión estatal e industria cinematográfica* (ed. H. Campodónico). Buenos Aires: Instituto Nacional de Cine y Artes Audiovisuales (INCAA), str. 10-32.
10. Marrone, Irene. 2003. *Imágenes del mundo histórico. Identidades y representaciones en el noticiero y el documental en el cine mudo argentino*. Buenos Aires: Biblos.
11. Mell, Natacha Mara. 2012. *La cinematografía argentina de cortometraje en el período mudo*. III Congreso Internacional de ASAECA. Dostupno na: http://www.asaeca.org/aactas/mell_natacha.pdf (22. travnja 2015.).
12. Quiña, Guillermo; Luchetti, María Florencia. 2010. Del fonógrafo a la pantalla grande. Las tecnologías sonoras en los albores de la industria cultural. En *Revista Question*, Vol. 1: 28. Dostupno na: www.pereio.unlp.edu.ar/ojs/index.php/question/article/view/543 (22. studenog 2010.).
13. Ramírez Llorens, Fernando. Investigación con fuentes audiovisuales y archivos: problemas y propuestas de acceso. *Culturas* (7). Santa Fe, 2014., str. 69-86. Dostupno na: bibliotecavirtual.unlp.edu.ar/publicaciones/index.php/Culturas/article/view/4338.
14. Romano, Silvia; Aguilar, Gonzalo (Coords.). 2010. *¿Qué he hecho yo para merecer esto? Guía para el investigador de medios audiovisuales en la Argentina*. Buenos Aires: ASAECA.

AUDIO-VISUAL ARCHIVES AND SCIENTIFIC RESEARCH IN THE AREA OF SOCIAL SCIENCES IN ARGENTINA

My address at this symposium will consider the relations between scientific research in the area of the social sciences and the audio-visual archive in Argentina, and will be based on the personal experience I acquired working in the audio-visual archive of the Gino Germani Research Institute (AAIIGG) of Buenos Aires University (UBA) and on experience of using the services of other audio-visual archives during research related to my doctoral dissertation.

Audio-visual archives keep up the audiovisual cultural heritage and contain materials that are an important source for understanding the history of societies and at the same time are a lasting record of various events and different lifestyles.

The tasks of audio-visual archives are characterised by two main activities: preserving and maintaining the material and ensuring public access to it. These two activities are of equal importance for without the task of preserving the materials, the existence of an archive is pointless, and at the same time the preservation of materials is without purpose if there is no public access to them.

Prompted by experience of work with audio-visual materials as primary source in scholarly research, a group of researchers, teachers and students of the Social Science Faculty of UBA founded an audio-visual archive meant for the needs of researchers.

Through cooperation with other public institutions, there is an endeavour to preserve these materials and make them accessible to scholarly researchers and all interested persons. One of the key assumptions for the achievement of the objective is the cataloguing of audio-visual materials, for inadequate cataloguing frequently frustrates or entirely prevents access to the materials. And since research brings into focus once more the debate about the need to improve public policy with respect to the preservation and accessibility of audio-visual materials, the goal of AAIIGG is to identify and preserve valuable audio-visual heritage.